

«les dones han de *endreçar* casa per rahó de les festes», StVicentF (*Quar.*, 299.11). Però les aplicacions menys freqüents o menys generals són múltiples: «en porto un xiquet de trígol <'blat'> --- / voleu vendre'm o *endressar-m'en* la meytat?», reco. a l'Espluga de Fr., on altres versions porten «*empenyar-me*» o «fer-me algun barat», MilàF (*Romllo.*, 10.16); «corregir, esmenar (moralment)»: «per dites e altres bones obres que façes, Déu te *endreçarà* e perdonarà tots peccats», Eiximenis (*DoctrCo.*, *CoDoACA* XIII, 317.4).

També els diferents matisos que són més propis ara de 'adreçar', sigui com a reflexiu: —«Déu --- / tes deshonestes / e praves obres / vol li descobres / e les confesses, / a ell *t'endreçes* / ---», JRoig (*Spill*, 12230)—, sigui com a transitiu: «ella m'envia / la corredora, / gran ralladora / --- / e molt revessa, / ella m'*endreça* / son parlament: / —D'un casament, / molt singular / vos vull parlar / ---», id. (id., 1998): «al gran foch allavors rabent *endreça* 'ls passos», *Atl.* I, 42a (versió de 1867, quasi igual a la de 1877). Però no cal afegir-hi més cites (p. ex. MVayreda, *Puny.*, pp. 68, 70), perquè el qui en cerqui en trobarà encara moltes dels diferents usos en el *DBal.*, *D.Ag.* i *AlcM.*

Redreçar [S. XIII, per a 'rectificar fets o direccions del que hauria de ser recte i no ho és', doc. ross. de 1309; *Usatges*; 'tornar a posar dret el que era inclinat o jaent', Ausiàs; avui més copiosament usat com a reflexiu, p. ex. Maragall: Joan Garí «s'alça de mans / com un ós quan se *redreça*», *O. C.*, 133; i modernament amb tendència a abusar-ne emprant-lo on serien més propis 'dreçar-se' o 'llevar-se, aixecar-se' en frases com *la vella ermita es redreça com la proa d'una nau*]; *redreç* [1479] 'esforç de millora': «20 de maig 1491 --- la ciutat estava tan endeutada --- a 16 de agost: és un *redrés* molt llarg que a sublevar-la; és cosa molt de notar quant atrebollada estava», *Rúbriques* de Bruniquer I, 101; després queda concretat amb el sentit de 'reforma administrativa'; en les mateixes *Rúbriques*, se succeeixen des de 1638 a 1653 una sèrie de mesures tractant del mostassaf, del nombre de consellers, de la votació dels habilitadors o de llur insaculació, i sintetitzant tot això «a 2 de mars 1654 en Consell de Cent se tracta del *redrés* de Casa la Ciutat y sos oficials» (I, 127); *redreçador*; *redreçament*.

Paral·lelament, derivats substantius dels altres verbs en *-dreçar*. *Endreç* 'arranjament', 'disposicions per endreçar o arranjat' [1322, doc. cancelleresc, Finke, *Acta Ar.* III, 407; *AlcM* des de 1325; «en fets d'amor emprau Na Montbohí / --- / no-s pot saber *l'endreç* que hi trobareu», Ausiàs, 42.44]. *Endreça* [S. XIII, Jaume I, *Consolat*, etc.], com a terme de poètica, i especialment en el sentit de 'dedicatoria' *AlcM* no el documenta més que en escriptors valencians recents, des de Llorente, però ve ja de l'Edat Mitjana, sens dubte és en aquest sentit que el registra (sense definició) entre els rims en *-eça* el *Torcimany* (55.4) i el recordo en vells poetes catalans³ i occitans (al capdavall, és això en las *Joyas del Gai Saber*, pp. 95

i 223; *PSW* II, 477a); avui en pl. «utensilios», eiv. (PzCabr.), i amb sensible matís irònic en l'acc. (general en la llengua) 'bona cura, condícia', a Menorca en poesia popular: «O Déu meu, quines *endresses!* / Déu mos aguardi de més!» (Camps Merc., *Folkl. Men.* I, 125).

Endreçable. *Endreçador* [*Cròn.* de Jaume I] 'dirigidor, orientador envers': «per mestres de vida e per *endreçadors* seus a glòria», JoMartorell (*Ag.* II, 165). *Endreçament*. [Llull]. *Endreçant* [Llull]. *Desendreçar* [Llull], també des d'antic el negatiu *malendreçar*, que ja trobem en ús participial-adjectival [*DFa.*] en Eiximenis: «qui fa gran excés en menjar e beure e vestir és de tots punts hom *mal-endreçat* e mal-ordenat e qui no pot molt durar» (*Regiment*, cap. 429). D'ací *malendreç* (*DFa.* 'manca de bon arranjament') i el modern usadíssim *malendreços*, aplicat especialment a l'indret on guardem coses no endreçades o desades sense endreçar; és vulgar i impropri dir amb aquest sentit *mals endreços* (*quarto* o *cambrà de mals e.*), per més que ho hagi escrit així fins algun bon escriptor (Noller, *Notas de color*, 57) i el *DFa.* no preceptuï amb caràcter exclusiu l'altre. *Mala endreça* 'descurança': «mas, si-ls fa nosa / lo fill qu' és nat / --- fan perixca / --- negligement / --- per mala *'ndreça*, / lur sanc se vessa, / pel meliquet / restar fluxet, / trobenho mort», *Spill*, v. 9023.

Particularment viu en l'ús comarcal de moltes zones és el derivat *endrecera*. No és evident si partí d'un derivat de *endreçar* o de *dreçar*, però en la documentació més antiga, en la *Cròn.* de Jaume I (26) més aviat sembla haver de tallar-se com a *en drecera* (amb *en* prep.), que com un substantiu *endrecera* (com ho solen entendre molts i fins l'ed. *Ag.*): «per una pujada que-y havia podien venir là on els eren, e era *en drecera* d'aquel loc» (segurament val més analitzar en dos mots 'en la direcció de ---, cap al camí de, encaminant-se a').

Amb aquest ús és molt freqüent en R. Llull: «*en drecera* d'aquella encontrada on anava Blanquerna, estava un pastor qui guardava gran re de bestiar», «sdevench-se que ell fo *en drecera* de gran re d'argenters» (*Blanq.*, *NCl.* I, 245.7; II, 193.6); també en la *Questa* de Reixac (S. XIV): «él mès-se *an drecera* d'on él era partit» (53.21), i encara ho he sentit així en algun parlar local d'enllà del Llobregat «*en drecera* de Cubelles hi ha la font del Viló» (Gornal, 1955). Ara bé si observem que en altres contextos Llull usa la combinació amb el valor de 'en direcció tal que' —«aquel alberch era molt bell, e era *en drecera* que tota ora que aquel home rich ixia de sa casa, lo vehia» (*Blanq.* I, 109.27)— comprenem que es tracta simplement d'un substantiu *drecera* sinònim de 'direcció', valor que també li dona Llull: «les *dreçeres* generals, ço és alt e baix, dextre, sinestre, denant e detràs» (*Blanq.* III, 100.28; I, 232.12).⁴

De tota manera, sigui com a derivat paral·lelament de *endreçar*, sigui com a resultat de l'aglutinació de l'ús prepositiu tan freqüent *en drecera*, ja trobem *endrecera* com a mot inseparable per a 'direcció' de des